

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Філософський факультет
Економічний факультет

Кафедра філософії гуманітарних наук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана
з навчально-методичної роботи
економічного факультету
Олена Любка

«31» _____ 2021 р.

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана
з навчальної роботи
філософського факультету
Дмитро Неліпа

«31» _____ 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ

для студентів

галузь знань
спеціальності
освітня програма
освітній рівень
вид дисципліни

05 Соціальні та поведінкові науки
051 Економіка
Економіка бізнесу
Перший (бакалаврський)
Обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2021/2022
Семестр	5
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладачі: доктор філософських наук, професор кафедри філософії гуманітарних наук
Інна Сайтарли;
кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії гуманітарних наук Олена Іщенко;
кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії гуманітарних наук Євгенія
Левченко.

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» ____ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)
на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» ____ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ –2021

Розробник: Олена Іценко, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії гуманітарних наук

Затверджено

В.о. зав. кафедри філософії гуманітарних наук

 (Федір Власенко)

Протокол №1 від «_26_»_серпня 2021 р.

Схвалено науково-методичною комісією філософського факультету

Протокол № 2 від « 31 » серпня 2021 року

Голова науково-методичної комісії (Ірина Маслікова)

Схвалено науково-методичною комісією економічного факультету

Протокол № 1 від « 31 » 08 2021 року

Голова науково-методичної комісії (Марія Кнір)

1. Мета дисципліни: сприяти розумінню складних процесів у сфері духовно-теоретичної та практичної діяльності людства, а також формуванню системи базових знань і навичок філософського мислення для розв'язання комплексних спеціалізованих завдань та проблем в економічній галузі; сформувати системні уявлення щодо розвитку людських цивілізацій у контексті теоретико-ідейного та концептуального доробку філософської науки.

2. Вимоги до опанування навчальної дисципліни:

Знати: сучасний зміст фундаментальних філософських понять та категорій; особливості формування базових філософських стратегій та суміжних із нею методів гуманітарних наук; соціокультурні та політ-економічні детермінанти основних філософських парадигм; історичні соціокультурні трансформації та цивілізаційні зрушення для розуміння місця та ролі економічної діяльності в усталеній системі суспільних відносин.

Вміти: концептуально використовувати філософські поняття і категорії у якості джерел формування інструментарію економічного знання; критично осмислювати усталені підходи та ідеї; використовувати ідейно-теоретичні здобутки філософської науки; систематизувати філософські погляди, підходи та концептуальні схеми в осмисленні світоглядних проблем, зокрема проблем людського існування, духовності, суспільного розвитку та криз тощо; розуміти соціально-політичні трансформації в залежності від суттєвих змін в економічній сфері діяльності.

Володіти елементарними **навичками** наукового аналізу та категоріально-концептуального мислення; застосувати здобуті сучасні філософські знання у галузі економіки та виробничих відносинах.

3. Анотація навчальної дисципліни: Структурно дисципліна складається з трьох частин. *Перша змістовна частина* «Вступ до філософії» та *друга частина* «Теоретична філософія» присвячені осмисленню філософії як специфічної форми наукового світогляду, структурованої в залежності від мінливості предметного поля, вузловими питаннями якої є такі інваріантні світоглядні проблеми, як питання про буття, істину, добро, природу людини та свободу. *Третя змістовна частина* «Практична філософія» присвячена концептуалізації та описовому аналізу природи людської діяльності у різноманітних сферах суспільного існування – у площині культурного, соціального, політичного, економічного сьогодення.

4. Завдання (навчальні цілі): сформувати уявлення про змістовні відмінності філософських стратегій від інших сумісних із нею наук; означити місце вітчизняної філософської традиції у світовій науковій думці; надати системні знання щодо генези та логіки розвитку основних філософських підходів, ідей; охарактеризувати співвідношення філософської та економічної теорій; ознайомити студентів з концептуально-категоріальним, методологічним доробком філософського дискурсу як царини людського раціональності та духу, з метою удосконалення культури концептуального мислення та досягнення цілісності у науковому світогляді.

Дисципліна спрямована на формування наступних програмних компетентностей:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 3. Знання та розуміння предметної області професійної діяльності, особливостей ведення різних видів бізнесу.

ЗК 5. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, екстракції даних із бізнес-середовища.

ЗК 13. Здатність реалізувати свої права та обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

5. Результати навчання:

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
	Знати і розуміти:			
1.1	інтелектуальне й соціокультурне призначення філософії, її пізнавальні та смисло-утворюючі можливості, історичну роль;	лекція, семінар, самостійна робота	усна відповідь, письмова контрольна робота, екзаменаційна робота	5
1.2	змістовні відмінності філософії від інших сумісних із нею наук;	семінар, самостійна робота	усна відповідь, письмова контрольна робота, екзаменаційна робота	5
1.3	структуру філософського знання, розмаїття та особливості філософських дисциплін, їх ролі в обґрунтуванні та розвитку людського мислення, пізнання світу, культури та суспільства;	лекція, семінар, самостійна робота	усна відповідь, письмова контрольна робота, екзаменаційна робота	5
1.4	особливості поступу філософії, етапи і логіку її розвитку;	лекція, самостійна робота	письмова контрольна робота, екзаменаційна робота	6
1.5	місце вітчизняної інтелектуальної традиції у світовій думці;	лекція, самостійна робота	письмова контрольна робота, екзаменаційна робота	5
1.6	еволюцію основних філософських ідей та проблем, напрями і тенденції сучасного філософського дискурсу, їх зв'язок з попередньою інтелектуальною історією.	лекція, семінари, самостійна робота	усна відповідь, письмова контрольна робота, екзаменаційна робота	14
	Вміти:			
2.1	логічно, послідовно та аргументовано усно і письмово висловлювати міркування щодо основних філософських проблем в контексті сучасних соціокультурних процесів, що забезпечує здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;	семінар, самостійна робота	усна відповідь, письмова контрольна робота, екзаменаційна робота, гуманітарний практикум.	5
	виділяти підстави власних та інших	семінар, самостійна	усна відповідь,	10

2.2	міркувань, здатність відрізняти суб'єктивні, спонтанні складові суджень від об'єктивних і аргументованих, вміти надавати перевагу останнім;	робота	письмова контрольна робота, екзаменаційна робота	
2.3	виявляти, ставити та вирішувати проблеми із застосуванням економічних та філософських підходів	семінар, самостійна робота	письмова контрольна робота, екзаменаційна робота, гуманітарний практикум	5
2.4	аналізувати та інтерпретувати гуманітарний текст, виокремлювати та відтворювати смислову структуру тексту, виділяти ідеї, категорії, світоглядні генералізації;	семінар, самостійна робота	усна відповідь, письмова контрольна робота, гуманітарний практикум	10
2.5	реферувати, рецензувати й коментувати першоджерела та дослідницьку літературу з філософської проблематики;	семінар, самостійна робота	усна відповідь, письмова контрольна робота, гуманітарний практикум	5
2.6	критично, по-творчому оцінювати результати інтелектуальної праці;	семінар, самостійна робота	усна відповідь, письмова контрольна робота, екзаменаційна робота.	5
Комунікація:				
3.1	здатність брати участь в дискусіях, концентруватися на значущих складових обраної проблеми (теми), оволодіти культурою диспуту;	семінар, самостійна робота	усна відповідь	3
3.2	презентувати результати інтелектуальної праці та здійсненої самостійної роботи у вигляді доповідей, повідомлень, есе, презентацій, конспектів;	семінар, самостійна робота	усна відповідь, гуманітарний практикум	3
3.3	проявляти увагу і толерантність до іншої (й інакшої) думки у процесі інтелектуальної комунікації.	семінар	усна відповідь	3
Автономність та відповідальність:				
4.1	знаходити необхідну інформацію з різних джерел, упорядковувати її, оцінювати її достовірність, пояснювати значущість, приймати обґрунтовані рішення;	семінар, самостійна робота	усна відповідь, гуманітарний практикум	2
4.2	демонструвати вміння працювати в колективі та самостійно, виявляти	семінар, самостійна робота	усна відповідь, гуманітарний	5

	ініціативу, уникати некритичного слідування авторитетам;		практикум	
4.3	мати інтелектуальне сумління, чесність у справі формування і вираження інтелектуальної позиції, дотримуватися здорового способу життя.	семінар, самостійна робота	усна відповідь	4

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни Програмні результати навчання	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6	3.1	3.2	3.3	4.1	4.2	4.3
ПРН1. Асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти, визнавати верховенство права, зокрема у професійній діяльності, розуміти і вміти користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, зокрема, членів колективу.								+					+		+		+	+
ПРН4. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем.	+					+			+									
ПРН21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.		+					+		+									
ПРН24. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей.													+		+		+	+

7. Схема формування оцінки. Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, **оцінювання теоретичної підготовки** – результати навчання (знання 1.1 – 1.6), що складає 40% від загальної оцінки та **оцінювання практичної підготовки** – результати навчання (вміння 2.1 – 2.6 складає 30 %); (комунікація 3.1-3.3 складає 10 %); (автономність та відповідальність 4.1-4.3 складає 20 %), що складає 60% загальної оцінки.

Навчання визначається шляхом оцінювання роботи на семінарських заняттях, написання письмових контрольних робіт та виконання дослідницької самостійної роботи (виконання індивідуального завдання - гуманітарний практикум та презентацій його результатів).

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні зазначена вище.

7.1 Форми оцінювання. 100 балів максимум / 60 балів мінімум.

7.1.1. Оцінювання семестрової роботи:

1. Участь у семінарських заняттях (фіксовані виступи, доповнення, обговорення проблемних питань): РН 1.1, РН 1.2, РН 1.3, РН 2.1, РН 2.2, РН 2.3, РН 2.4, РН 2.5, РН 2.6 РН. 3.1, РН 3.2, РН 3.3, РН. 4.1, РН 4.2, РН 4.3. – Мах. 36 балів / Min. 24 бали.

2. Контрольні роботи: РН 1.1, РН 1.2, РН 1.3, РН 1.4, РН 1.5, РН 1.6, РН 2.1, РН 2.2, РН 2.3, РН 2.4, РН 2.5, РН 2.6.– Мах. 6 балів / Min. 4 бали.

3. Індивідуальна самостійна робота (гуманітарний практикум): РН2.1, РН.2.3, РН 2.4, РН 2.5, РН. 3.2, РН 4.1, РН 4.2.- Мах. 13 балів / Min. 7 балів.

Семестр формують бали, отримані студентом у процесі засвоєння матеріалу з усіх (трьох) змістовних частин. Загальна семестрова оцінка складається із балів отриманих за 1) аудиторну роботу (усні відповіді, доповнення та участь в дискусіях на семінарах), 2) самостійну індивідуальну роботу (аналіз та інтерпретацію гуманітарного тексту), 3) письмові контрольні роботи.

Всі види робіт за семестр у підсумку складають:

- у максимальному вимірі 60 балів;
- у мінімальному вимірі 36 балів.

У разі відсутності на семінарському занятті студент має його відпрацювати за умови наявності довідки про непрацездатність.

Студент не допускається до іспиту, якщо під час семестру набрав менше ніж 20 балів.

Рекомендований мінімум допуску до іспиту – 36 балів, які в сумі відповідають мінімальному балам отриманих за всі види навчальних робіт, безпосередньо за 7 семінарів, письмові контрольні та індивідуальну самостійну роботи.

7.1.2. Підсумкове оцінювання у формі іспиту:

4. Іспит у письмовій формі: РН 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.6, 2.1, 2.2, 2.3, 2.6.– **24 / 40 балів.**

Екзаменаційне оцінювання відбувається в письмовій формі. Білет складається з 3 питань, кожне з яких оцінюється за шкалою 13-14 балів, що в загальному підсумку складає 40 балів.

Для отримання позитивної оцінки з дисципліни **оцінка за іспит не може бути меншою ніж 24 бали**. У випадку, коли студент на іспиті набрав менше 24 балів, вони не додаються до семестрової оцінки (незалежно від кількості балів, отриманих під час навчального періоду). В екзаменаційній відомості у колонці «бали за іспит» ставиться «0», а в колонку «підсумкова оцінка з дисципліни» переноситься лише кількість балів, отриманих протягом семестру.

Таким чином, підсумкова оцінка з дисципліни (мінімум 60, максимум 100 балів) складається із суми кількості балів за семестр (мінімум 36, максимум 60 балів) та екзаменаційної роботи (мінімум 24, максимум 40 балів).

7.2. Організація оцінювання:

7.2.1. Проведення семінарських занять відбувається, згідно навчального плану, для академічної групи через тиждень в аудиторії або на онлайн-платформі Zoom під час змішаного навчання (в залежно від епідеміологічної ситуації в країні) .

7.2.2. Проведення письмових контрольних робіт відбувається після опрацювання змістовних частин дисципліни відповідно до навчального процесу. Контрольні роботи пишуться в аудиторії або позааудиторний час з дотриманням **deadline** і надаються викладачу особисто або надсилаються на робочу пошту для перевірки під час змішаного навчання (в залежно від епідеміологічної ситуації в країні) .

7.2.2. Гуманітарний практикум як індивідуальна самостійна робота виконується календарно з кінця жовтня і проходить у декілька етапів: вибір першоджерела для прочитання, затвердження праці, пошук додаткових матеріалів та інформації, написання тексту. Здача практикуму здійснюється не пізніше як за тиждень до останнього лекційного заняття.

Семестрова робота		Семестрова кількість балів	
		Min – 36 бали	Max – 60 балів
Аудиторна робота: усна відповідь ¹ , доповнення, участь в дискусіях		«3» x 7 = 21	«5» x 7 = 35
Перша контрольна робота		«4» x 1 = 4	«6» x 1 = 6
Друга контрольна робота		«4» x 1 = 4	«6» x 1 = 6
Індивідуальна самостійна робота (гуманітарний практикум)	Самостійна індивідуальна робота з аналізу та інтерпретації гуманітарного тексту	«7» x 1 = 7	«13» x 1 = 13

7.3. Критерії оцінювання:

1. Усна відповідь:

5 балів – повна, концептуальна, послідовна, з використанням основної і додаткової літератури, з визначенням категорій і понять, з відповіддю на додаткові і уточнюючі запитання, із заглибленням у сучасний інтелектуальний і соціокультурний контекст, з креативним використанням загальних соціально-гуманітарних знань;

4 бали – достатня, концептуальна, послідовна, з визначенням категорій і понять, з використанням основної літератури, з відповіддю на уточнюючі запитання, із розумінням проблеми у зрізі власної життєдіяльності;

2-3 бали – неповна, фрагментарне розкриття проблеми, з частковим використанням основної літератури, артикуляція відповіді поза концептуальним контекстом, містить суттєві неточності, апелює до інформації з не ідентифікованих I-net джерел, а не до елементів знання чи досвіду;

0-1 бала – фрагментарна, еkleктична, має суттєві помилки, без використання основної і додаткової літератури, посилання на не ідентифіковані I-net джерела, артикуляція відповіді з гаджета.

2. Доповнення / дискусія:

2 бали – доповнення змістовне, ґрунтовне, конструктивно доповнює обговорення теми;

1,5 бали – доповнення змістовне;

1 бал – доповнення містить інформацію, що суттєво не розширює дискусію.

3. Контрольна робота:

6 балів – повна і концептуальна відповідь на всі завдання, коректні визначення понять та категорій, врахований інтелектуальний і соціокультурний контекст, глибокі інтерпретації висловів, розкриті сутнісні та структурні співвідношення, послідовне розуміння етапів і логіки історико-філософського процесу;

4-5 балів – повна відповідь не на всі завдання, достатні визначення понять і категорій, належні інтерпретації висловів, послідовне розуміння етапів і логіки історико-філософського процесу; загалом розкриті співвідношення виокремлюваних аспектів у завданні;

2-3 балів – не повна відповідь на завдання, еkleктичні визначення понять і категорій, поверхнева інтерпретація висловів, непослідовне трактування історії філософії та перекручування понять і персоналій, розкриття співвідношення виокремлюваних аспектів лише через наведення їх загальних характеристик.

0-1 балів – відсутня відповідь на більшу частину завдань, демонстрація не самостійності у розв'язанні завдань.

4. Гуманітарний практикум (самостійна робота):

10-13 балів – вибрана праця характеризує сучасний інтелектуальний дискурс і відповідає сфері практичної філософії, робота носить самостійний характер, містить авторську аналітику і узагальнення, прямі і непрямі цитування з посиланнями на основне джерело, включає в себе визначення понять і категорій, містить розв'язані всі завдання практикуму, має диференційований текст;

7-9 балів – вибрана праця відповідає сфері практичної філософії, демонструє занадто академічну мову, містить аналітику і узагальнення, має неінформативні посилання, є наявні визначення понять та категорій, у роботі розв'язані ключові завдання практикуму; має диференційований текст;

4-6 балів – вибрана праця відповідає сфері суспільствознавчих і гуманітарних знань, має описовий характер, містить поняття і категорії без визначень, має граматично не вичитаний текст, містить не розв'язані завдання практикуму, має диференційований текст;

1-3 балів – вибрана праця відповідає сфері гуманітарних знань, має загальний реферативний характер, демонструє несамотійність у розв'язанні завдань, текст не диференційований і не відповідає структурі завдань практикуму.

5. Іспит (оцінюється письмово):

11-13/14 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, наводить визначення основних понять, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує основні принципи і положення, демонструє розуміння етапів і логіки історико-філософського процесу, виявляє знання основної і додаткової літератури з курсу;

8-10 балів – студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але недостатньо аргументовано, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє загальне розуміння історико-філософського процесу;

5-7 балів – студент загалом володіє навчальним матеріалом, але не демонструє цілісності засвоєних знань, відповідь має неузгоджений характер, присутні невідповідності у тлумаченні періодів і логіки історико-філософського процесу;

1-4 балів – студент не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань, наводить еkleктичні визначення понять і категорій, демонструє непослідовне трактування історії філософії та перекручування термінів і персоналій.

7.4. Шкала відповідності оцінок:

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ				
№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		Лекції	Семінари	Самостійна робота
Частина 1. «Вступ до філософії»				
1.	Тема 1. Філософія як самовизначення і самоствердження людини.	2	2	5
2.	Тема 2. Світогляд: сутність, історичність та ціннісні виміри.	2	-	6
3.	Тема 3. Філософія як система знання.	2	-	4
4.	Тема 4. Категорії філософії, їх зміст та функції.	-	-	4
5.	Тема 5. Основні етапи розвитку філософської думки. Контрольна робота	-	2	6
Частина 2. «Теоретична філософія»				
6.	Тема 6. Філософське вчення про буття.	2	-	4
7.	Тема 7. Буття людини і природи.	2	2	6
8.	Тема 8. Філософія свідомості.	2	2	4
9.	Тема 9. Теоретико-методологічні засади пізнання. Контрольна робота	2	-	6
Частина 3. «Практична філософія»				
10.	Тема 10. Філософія мови.	2	2	4
11.	Тема 11. Філософське осмислення історичного процесу.	2	2	6
12.	Тема 12. Суспільство як предмет філософії.	2	-	4
13.	Тема 13. Філософське розуміння економічної сфери життєдіяльності суспільства.	2	2	6
14.	Тема 14. Філософське осмислення політичного життя суспільства.	2	-	4
15.	Гуманітарний практикум			13
	ВСЬОГО	24	14	82

Загальний обсяг 120 год., в тому числі:

лекцій – 24 год.

семінарів – 14 год.

самостійної роботи – 82 год.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна (базова):

1. **Історія філософії:** Підруч. / За ред. В.І Ярошовця. – Ужгород: Інформаційно-видавничий центр Карпатського університету Августина Волошина, 2010. – 821 с.
2. **Крالیук П.** Історія філософії України: підручник. – К.: КНТ, 2019. – 652 с.
3. **Лузан А.О.** Вступ до філософії: навч. посіб. / А.О. Лузан. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 136 с.
4. **Нариси з сучасної філософії:** навч. посіб./ І.А. Сайтарли, О.М. Іщенко, А.О. Приятельчук / за ред. за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського – К.: Вадекс, 2016. – 370 с.
5. **Нікітін Л.** Вступ до філософії: навч. посіб / Л. Нікітін. – К.: Центр навчальної літератури, 2020. – 256 с.
6. **Основи філософії** навч. посіб. / під ред. М. Шмиголь. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 412 с.
7. **Основи філософських знань.** Філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство: підручник / В. Лозовий, М. Требін, М. Горлач, І. Жиленкова, Г. Головченко, І. Кремень, С. Ніколаєнко, С. Пазінич, Цюань Сюй, О. Панфілов. – К.: Центр навчальної літератури, 2020. – 1028 с.
8. **Філософія: підручник** для студентів вищих навчальних закладів / кол. авторів; під ред. Л.В. Губерського. Вид. 2-ге, перероб. і доп. – Харків: Фоліо, 2018. – 621 с.
9. **Філософія: підручник** / за ред. І. Бичко – К.: центр навчальної літератури, 2019. – 648 с.
10. **Філософія.** Вступ до курсу «Історія світової та української філософії. Фундаментальні проблеми сучасної філософії» / В.Л. Петрушенко. – Львів: Львівська політехніка, 2019. – 596 с.
11. **Філософія: теоретичний курс :** навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти / за ред. Я. В. Шрамка. — Кривий Ріг : Криворізький державний педагогічний університет, 2021. — 264 с.
12. **Філософія: хрестоматія** (відвитоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2012. – 621 с.
13. **Філософський енциклопедичний словник:** довідкове видання / Голова ред. колегії В.І. Шинкарук. – К.: «Абрис», 2002. – 744 с.

Додаткова:

1. Андрущенко В.П. Філософія політики: підручник / В.П. Андрущенко. – К.: Знання України, 2003. – 400 с.
2. Бацевич Ф.С. Філософія мови. Історія лінгвофілософських учень: підруч. / Ф.С. Бацевич. – К.: Академія, 2011. – 240 с.
3. Беккер Г. Стенлі Экономический взгляд на жизнь. Нобелевская лекция. // Человеческое поведение: экономический подход. Избранные труды по экономической теории. – М.: ГУВШЭ, 2003 – С.582 – 614.
4. Бодрийяр Ж. Общество потребления. Его мифы и структуры / Ж. Бодрийяр / пер. с фр., послесл. И примеч. Е.А. Самарской. – М.: Культурная революция; Республика, 2006. – 269 с.
5. Волошко І.Є. До проблеми прогнозування культурного розвитку людства // Наука. Релігія. Суспільство. – Донецьк, 2006. - №2. – С.196-198.
6. Гатальська С.М. Філософія культури / С.М. Гатальська. – К.: Либідь, 2005. - 328 с.
7. Добронравова І.С., Білоус Т.М., Комар О.В. Новітня філософія науки: підруч. для студ. філос. ф-тів і аспірантів / І.С. Добронравова, Т.М. Білоус, О.В. Комар. – К.: Логос, 2009. – 244 с.
8. Єрмоленко А. Соціальна етика та екологія. Гідність людини – шанування природи. Монографія. / А. Єрмоленко. – К.: Лібра, 2010. – 415 с.

9. Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей. Пер. з фр. – Том другий. – Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2011. – 488 с.
10. Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей. Том перший. – Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2009. – 576 с.
11. Запорожченко О.В. Навчальний посібник з філософії з завданнями та тестами. – Ізмаїл: РВ ІДГУ, 2019. – 256 с.
12. Левчук Л.Т. Психологія: історія, теорія, мистецька практика: Навч. посіб. / Л.Т. Левчук. – К.: Либідь, 2002. – 255 с.
13. Сайтарлы И.А. Философия социальной культуры. Монография / И.А. Сайтарлы. – К.: изд. ПАРАПАН, 2012. – 292 с.
14. Социальная философия: Словарь / Сост. и ред. В.Е. Кемеров, Х.Т. Керимов. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Академический проект; Екатеринбург: Деловая Книга, 2006. – 624 с.
15. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: Підручник для вищ. навч. зал. / В.П. Андрущенко, Л.В. Губерський, М.І. Михальченко. – Вид. 3-є, випр. та допов. – К.: Генеза, 2006. – 656 с.
16. Стружевський В. Онтологія / В.Стружевський / пер. з пол. К. Новікової. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2014. – 312 с.
17. Таран В.О., Зотов В.М., Резанова Н.О. Соціальна філософія: навч. посіб. / В.О. Таран, В.М. Зотов, Н.О. Резанова. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 272 с.
18. Философия: dtv-Atlas / П. Кунцман, Ф.-П. Буркард, Ф. Видман / пер. с 9-го нем. изд. / Худож. Аксель Вайс; науч. ред. пер. В.В. Миронов. – М.: Рыбари, 2002. – 268с.: ил.
19. Філософія прав людини / за ред. Ш. Госепата, Г. Ломанна / Пер. з нем. Л. Доронічева, О. Юдіна. – К.: Ніка-Центр, 2008. – 320 с.
20. Франкл В. Человек в поисках смысла: Сборник / В. Франкл / Пер. с англ. и нем. – М.: Прогресс, 1990. – 368 с.
21. Філософія культури: основні поняття, напрями, персоналії : навч. посіб. : для студентів вищ. навч. закл. / За заг. ред. М.О. Тимошенка.– Київ : [б.в.]; Чернівці : Букрек, 2020.– 623 с.
22. Хамитов Н. Философия. Бытие. Человек. Мир: Курс лекцій / Н. Хамитов– К.: КНТ, Центр учебной литературы, 2006. – 456 с.
23. Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини. Вступ до філософської антропології як метаантропології: навч. посіб. / Під ред. Н. Хамітова. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 396 с.
24. Цофнас А.Ю. Гносеология: учеб: пособ. / А.Ю. Цофнас. – Изд. 2-е, испр. и доп. – О.: Наука и техника, 2011. – 248 с.
25. Яшук Т.І. Філософія історії: курс лекцій. Навчальний посібник / Т.І. Яшук – К.: Либідь, 2004. – 536 с.